

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. α. Σωστό**β. Λάθος****γ. Λάθος****A2. 1. β, δ****2. α, γ**

B1. Ο Αριστοτέλης αποδίδοντας τον ορισμό του ανθρώπου τον κατατάσσει στην ευρύτερη έννοια γένους του πολιτικού ζώου και αποδίδει σε αυτόν ως ειδοποιό διαφορά, δηλαδή ένα αποκλειστικά δικό του γνώρισμα, τον λόγο, τη λογική, τη γλώσσα. Η λέξη *λόγος* χρησιμοποιείται συχνά για να δηλωθούν, αξεχώριστες μεταξύ τους, η *λογική* (ως ιδιαίτερο γνώρισμα του ανθρώπου και ως διανοητική δραστηριότητα) και η *γλώσσα* (ως σύστημα σημείων και ως συγκεκριμένη έκφραση). Στο συγκεκριμένο χωρίο ο *λόγος* αντιδιαστέλλεται προς την *φωνήν*, και, συνεπώς, έχει ενισχυμένη τη σημασία της γλώσσας (χωρίς να χάνεται βέβαια η σημασία της ανθρώπινης λογικής).

Προς επίρρωση της επιχειρηματολογίας του καταφεύγει και πάλι στη φύση («*οὐθὲν μάτην ἢ φύσιν ποιεῖ*»). Πρόκειται για φράση που επαναλαμβάνει ο Αριστοτέλης σε πολλές πραγματείες του. Υποστηρίζει ότι στη φύση τίποτε δεν γίνεται μάταια, τα πάντα εξυπηρετούν ορισμένη σκοπιμότητα, από την οποία και νοηματοδοτούνται. Προνομιακός χώρος της τελολογίας είναι η βιολογία. Σχεδόν όλα τα παραδείγματα που φέρνει ο φιλόσοφος αντλούνται από την έμβια φύση· γίνεται αναφορά στα σχήματα των δοντιών, που είναι όπως είναι για να εξυπηρετούν την πρόσληψη και επεξεργασία των τροφών, στις στοχευμένες ενέργειες μυρμηγκιών και μελισσών για την επιβίωση της κοινότητάς τους, στην ύπαρξη και λειτουργία των φύλλων χάριν των καρπών. Βασίζεται, λοιπόν, ο Αριστοτέλης στη βιολογία και επεκτείνει το τελολογικό ερμηνευτικό μοντέλο του και σε άλλα πεδία των φυσικών επιστημών.

Καταληκτικά η φύση που λειτουργεί με αλάνθαστη σκοπιμότητα (τελεολογία) προίκισε τον άνθρωπο με τον λόγο, καθώς τον προόρισε να ζήσει σε πολιτική κοινωνία, τον εφοδίασε δηλαδή με το εργαλείο χάρη στο οποίο θα μπορούσε να ζήσει μέσα σε αυτή, έτσι ώστε να εξυπηρετεί συνθετότερες καταστάσεις που προϋποθέτουν τη λογική επεξεργασία των δεδομένων της πραγματικότητας.

B2.

Ο Επίκτητος μέσα από μία πνευματική συνομιλία με έντονο εξομολογητικό τόνο παρουσιάζει τα βασικά χαρακτηριστικά του ανθρώπου. Επισημαίνει ότι εκτός από την *προαίρεσιν* και τον *λόγον* ένα βασικό χαρακτηριστικό του ανθρώπου είναι η ιδιότητά του ως πολίτη του κόσμου («*Ἐπί τούτοις πολίτης εἶ τοῦ κόσμου... τῶν προηγουμένων.*»). Ασφαλώς δεν υπήρχε κάποιο παγκόσμιο κράτος, ώστε η έννοια του πολίτη να έχει κυριολεκτική σημασία· ο κόσμος εννοείται με στωική σημασία, ως ένα ενιαίο σύνολο που διέπεται από τον φυσικό νόμο και τη λογικότητα. Η έννοια θα

ξανααφηρησιμοποιηθεί ιδιαίτερα από τα μέσα του 19ου αιώνα σε ένα ολοένα περισσότερο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.

Οι άνθρωποι είναι πολίτες του κόσμου και μέρος αυτού όμως όχι υπηρετικό αλλά ηγετικό. Ο Επίκτητος ακολουθώντας την παράδοση του στωικισμού θεωρεί ότι ο άνθρωπος ακολουθεί τον παγκόσμιο νόμο της φύσης που είναι ταυτόσημος με τον λόγο και τον θεό («παρακολουθητικός γάρ εἶ τῆ θεῖα διοικήσει... ἐπιλογιστικός»). Ο άνθρωπος των Στωικών αντιλαμβάνεται ότι αυτό που κινεί τον κόσμο είναι η πρόνοια η είμαρμένη – είναι η απαραβίαστη τάξη του κόσμου, μία λογική και συνεκτική δύναμη, ο ίδιος ο λόγος. Όλα γίνονται σύμφωνα με αυτή, που κάνει όλα τα πράγματα να είναι ενωμένα σε μία παγκόσμια συμπάθεια. Οι Στωικοί την ονομάζουν θεό ή και Δία: η διακυβέρνηση του κόσμου είναι η έκφραση ενός θείου, έλλογου νόμου.

Για να εκφράσει τον ρόλο του ανθρώπου στον κόσμο χρησιμοποιεί δύο γλωσσικές επιλογές. Αρχικά, με το ρητορικό ερώτημα «Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου;» ο Επίκτητος αναρωτιέται για το χρέος και την αποστολή ενός τέτοιου πολίτη. Τονίζοντας την αναγκαιότητα ο άνθρωπος να συλλαμβάνει τον εαυτό του ως μέρος ενός ευρύτερου συνόλου χρησιμοποιεί μια αναλογία: «ὥσπερ ἄν εἶ ἡ χεὶρ... ἐπὶ το ὄλον.» Παρομοιάζει τα μέλη του σώματος, που από τη φύση τους δεν δρουν χωριστά από το σώμα, με τον άνθρωπο που πρέπει να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως μέρος ενός ευρύτερου συνόλου.

Έτσι ο άνθρωπος συντονίζοντας τις ορέξεις και τις επιθυμίες του (ὥρμησαν – ὠρέχθησαν) με τον κοσμικό λόγο επιλέγει και πράττει σύμφωνα με το σύνολο. Το λογικό και ηγεμονικό μέρος της ψυχής καλείται να τιθασεύσει τις άλογες επιθυμίες του που έρχονται σε αντίθεση με την κοσμική τάξη, όπως τον καθόρισε ο παγκόσμιος λόγος.

- B3.** 1 → δ
 2 → α
 3 → ε
 4 → β
 5 → στ

- B4.α.** 1 → ε
 2 → δ
 3 → ζ
 4 → β
 5 → α
 6 → στ

B4.β. • Το σενάριο αυτής της ταινίας είναι αδούλευτο, θα χρειαστούν πολλές ακόμα παρεμβάσεις για να τελειοποιηθεί.

• Τα προηγούμενα χρόνια οι δυσκολίες που αντιμετώπιζε το γυναικείο κίνημα ήταν περισσότερες.

B5. Σύμφωνα με το κείμενο του Παπανούτσου η προαίρεση σχετίζεται με τη βούληση. Ο συγγραφέας εντοπίζει ότι προαίρεση δεν υπάρχει σε πολλά πράγματα καθημερινής βάσης που τα κάνουμε χωρίς να τα σκεφτόμαστε ή να τα ζυγίζουμε ιδιαίτερα, ακολουθώντας μια μηχανική συνηθισμένη και επαναλαμβανόμενη κίνηση. Άρα, η προαίρεση είναι κάτι ανώτερο, άρρηκτα συνδεδεμένο με τη βούληση και ενυπάρχει μόνο στον άνθρωπο. Πρόκειται για μια δομικά συνδεδεμένη ενέργεια με τη διανοητική ικανότητα του ανθρώπου, τη σκέψη και την κρίση του. Στην προαίρεση δίνεται καθοριστικός ρόλος, καθώς μας οδηγεί σε ελεύθερες και συνειδητές επιλογές ώστε να ακολουθούμε και την αντίστοιχη πορεία. Αντίθετα με τους ανθρώπους στα ζώα ο συγγραφέας επισημαίνει ότι υπάρχει όρεξη δηλαδή μια άλογη και αδικαιολόγητη επιθυμία καθώς απουσιάζει η ηθική προαίρεση.

Στον Επίκτητο και σε άλλους Στωικούς σημαντικός όρος της αρχαίας ηθικής φιλοσοφίας όπως και στον Αριστοτέλη αποτελεί η προαίρεση. Εκτός από τη γενική σημασία της προτίμησης στον Επίκτητο σημαίνει ελεύθερη βούληση, ελεύθερη στοχαστική επιλογή ενεργειών που συγκροτεί τον ηθικό χαρακτήρα του ανθρώπου. Είναι κυρίως μια κρίση, η έλλογη ικανότητα να επιλέγουμε και να αποβλέπουμε στα αποτελέσματα των πράξεών μας. Προϋπόθεση για την προαίρεση είναι η *διαίρεσις των πραγμάτων* σε αυτά που εξαρτώνται από εμάς (τά ἐφ’ ἡμῖν) και σε αυτά που βρίσκονται πέρα από τις δυνάμεις μας (τα ἀπροαίρετα, τά οὐκ ἐφ’ ἡμῖν) και είναι αδιάφορα για εμάς και την επίτευξη της ευδαιμονίας.

Και οι δύο συγγραφείς συσχετίζουν την προαίρεση με τη βούληση που συνδέεται με την έννοια της επιλογής, η οποία ενυπάρχει στον άνθρωπο ως έλλογο όν.

Γ1.

Διότι αφού δανειστούμε, μπορούμε να προσελκύσουμε τους ξένους πεζοναύτες τους με μεγαλύτερο μισθό. Γιατί η δύναμη των Αθηναίων μπορεί να αγοραστεί περισσότερο παρά η δική τους. Η δική μας όμως θα μπορούσε λιγότερο να το πάθει αυτό, καθώς στηρίζεται περισσότερο στα σώματα παρά στα χρήματα.

Γ2.

Οι Κορίνθιοι στη συνέλευση της Πελοποννησιακής Συμμαχίας υποστηρίζουν την υπεροχή των Πελοποννησίων έναντι των Αθηναίων. Αρχικά, υποστηρίζουν ότι αδικούνται απ’ αυτούς και έχουν πολλές κατηγορίες να τους προσάψουν, ενώ βέβαια με την κατάλληλη ευκαιρία θα τερματίσουν τον πόλεμο. Έτσι δικαιολογούν απόλυτα τον λόγο που είναι υποστηρικτές του πολέμου. Πιστεύουν ότι θα επικρατήσουν. Αρχικά τονίζουν την υπεροχή τους στον αριθμό και στην πολεμική εμπειρία. Επιπλέον υποστηρίζουν ότι είναι υπάκουοι στις διαταγές εκτελώντας τις χωρίς εξαιρέσεις. Τέλος, θεωρούν πως την ναυτική υπεροχή των Αθηναίων θα την αντιμετωπίσουν εξοπλίζοντας στόλο όχι μόνο με τα δικά τους χρήματα, αλλά και από αυτά που έχουν αποθησαυριστεί στους Δελφούς και την Ολυμπία. Άλλωστε θα μπορέσουν να πλειοδοτήσουν στους μισθούς που θα προσφέρουν στους ξένους πεζοναύτες, ώστε να υπερισχύσουν και να αποδυναμώσουν ταυτόχρονα τους Αθηναίους.

Γ3.α. Ἐγὼ δε νῦν ἀδικούμενος τούς πολέμους ἐγείρω.

Γ3.β. Προστακτική αορίστου β' ενικό: ἄμυναι, κατάθου, ἐπικράτησον, πρόσχευς
Συγκριτικός βαθμός επιθέτου: πολλά → πλε(ι)ονα/ πλε(ι)ω

Γ4.α. ἔχοντες: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο ἡμεῖς.
ἐπικρατῆσαι: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση εἰκός (ἐστί).
πλήθει: δοτική της αναφοράς στο προύχοντα.
μισθῶ: δοτική του μέσου στο ὑπολαβεῖν.
ναυβάτας: αντικείμενο στο απαρέμφατο ὑπολαβεῖν.
ἢ οἰκεία: β' ὀρος σύγκρισης ἀπό το μᾶλλον.

Γ4.β. Οἱ Κορίνθιοι ἔλεγον δέ τότε αὐτοί καί ἀδικούμενοι τόν πόλεμον ἐγείρειν.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΚΑΙ «ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΟΥΡΓΙΑΔΗ Ε. - ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Μ. - ΠΟΥΛΑΚΟΥ Μ. – ΣΤΕΦΟΥ Ε. –
ΧΑΤΖΗΤΣΟΜΠΙΑΝΗ Μ.

www.floropoulos.gr